

FI lausuntopyyntö VV

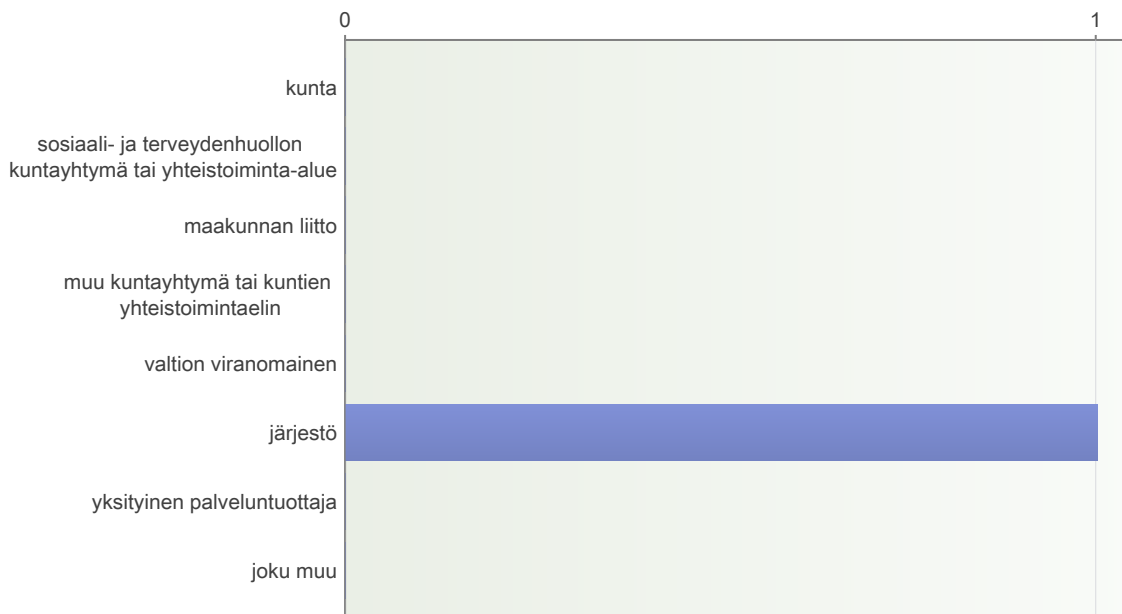
1. TAUSTATIEDOT

Vastaajien määrä: 1

Vastaajatahon virallinen nimi	Vastauksen kirjanneen henkilön nimi	Vastauksen vastuuhenkilön yhteystiedot	Lausuntopyynnön käsittelypäivämäärä toimitilimessä	Toimielimen nimi
Vanhus- ja lähimmäispalvelun liitto ry	Virpi Dufva	virpi.dufva@valli.fi p. 050 3654664	28.3.2017	liittotoimikunta

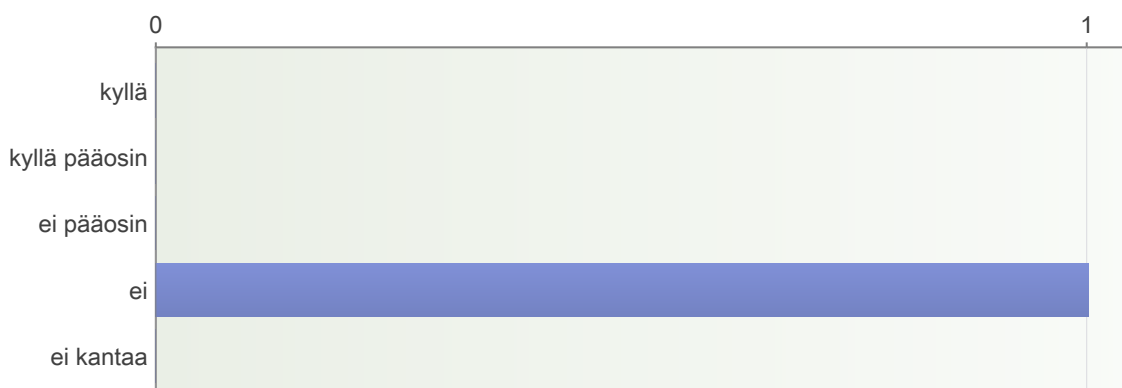
2. Onko vastaaja

Vastaajien määrä: 1

3. 1. Voidaanko uudistuksella kaventaa väestön terveys- ja hyvinvointieroja sekä parantaa palvelujen yhdenvertaista saatavuutta?

Vastaajien määrä: 1

4. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Lakiluonnos sisältää useita kohtia, joilla on riski väestön terveys- ja hyvinvointierojen lisääntymiseen sekä siihen, että palvelujen yhdenvertainen saatavuus tulee vaikeutumaan eikä helpottumaan. Järjestelmässä on useita riskejä terveys- ja sosiaalipalveluiden pirstaloitumiseen erityisesti monia palveluja tarvitsevien, mm. useiden vanhojen ihmisten osalta.

Asiakasturvallisuuden kannalta järjestelmän valvonta on ongelmallista, ellei mahdotonta. Valvonnassa on pyrkimys kohti palvelutuottajan omavalvontaa, mutta käytännössä lakiesitys toteutuessaan johtaisi siihen, että valvonta muuttuisi kuluttajaoikeuden kautta toteutuvaksi asiakkaan omaan aktiivisuuteen ja osaamiseen perustuvaksi jälkikäteisvalvonnaksi, jossa asiakas joutuisi yksin jälkikäteen valvomaan oikeuksiaan terveys- ja sosiaalipalveluiden sopimusasiakkaana ja kuluttajana yhä suurempien palvelutuottaja-organisaatioiden kanssa.

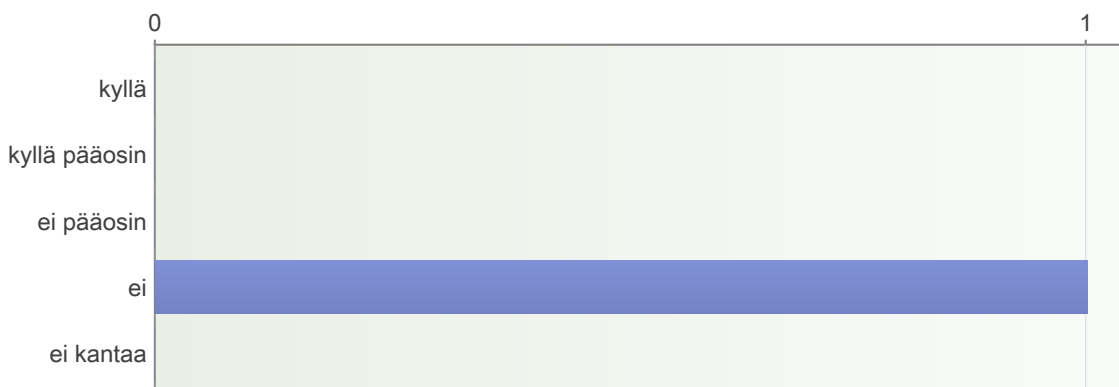
Esitetty järjestelmä on myös byrokraattinen. Sote-lukutaitoinen, hyvin koulutettu ja vähän palveluja käyttävä väestönosa tulee selviytymään parhaiten pirstaleisessa järjestelmässä. Kun asianmukaista puolueetonta vertailukelpoista tietoa vaihtoehdoista ei ole, valinnat tulevat perustumaan paljolti markkinamielikuvaan, jonka pystyy tarjoamaan se palvelutuottaja, jolla on eniten resursseja ja osaamista palveluidensa markkinointiin.

Valinnanvapauden tulisi vahvistaa asiakkaan valinnanvapautta ja itsemääräämisoikeutta, mutta nyt lausunnolla oleva lakiluonnos tarjoaa parhaat mahdollisuudet valinnanvapauteen lähinnä suurilla asiakasvolyymeilla toimiville palveluntuottajille.

Valinnanvapauslainsäädäntöluonnos on massiivinen lakiluonnos, joka toteutuessaan tulee kasvattamaan markkinoita arviolta noin kolminkertaisiksi ja keskittämään niitä suurille toimijoille. Rakennemuutokseen pyritään ilman, että muutoksen vaikutuksia on mahdollista arvioida. Aikataulu, jolla muutosta esitetään toteutettavan, on täysin epärealistinen ja vaikutusarvioiden puuttuessa kansalaisten perusoikeuksien vastainen. Uhkia on olemassa perusoikeuksien tasolla erityisesti monia palveluja tarvitsevien asiakkaiden hoivassa ja huolenpidossa.

5. 2. Edistääkö uudistus tarkoituksenmukaisella tavalla asiakkaan vaikutusmahdollisuuksia omiin palveluihin?

Vastaajien määrä: 1

6. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Valinnanvapauden tarkoituksena tulee olla erityisesti perustason palveluiden vahvistaminen ja sen avulla on turvattava nykyistä nopeampi hoitoon ja hoivaan pääsy. Jotta asiakkaalla olisi tosiasialliset mahdollisuudet tehdä valintoja ja vaikuttaa omiin palveluihinsa, on asiakkailla oltava riittävästi tietoa palveluista ja eri palveluntuottajista. Palvelukokemuksia sekä muuta palveluntuottajiin liittyvää tietoa on avoimesti pystyttävä vertailemaan aidon valinnanmahdollisuuden varmistamiseksi.

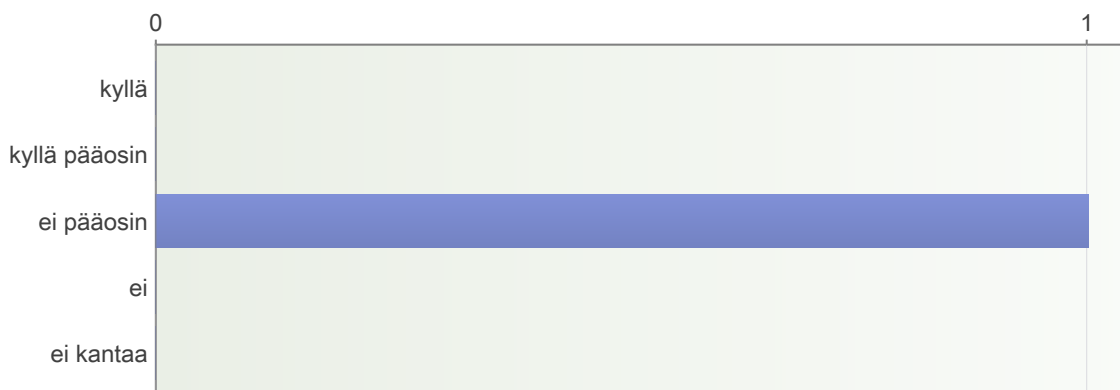
Uudistuksessa pääasialliset keinot lisätä asiakkaan vaikutusmahdollisuuksia on mahdollistaa sote-keskuksen tuottajan valinta, valita tuottaja sote-keskuksen mahdollisesti myöntämälle maksusetelille sekä valita maakunnan liikelaitoksen perustason ja erityistason toimipisteet. Periaatteessa uudistus saattaa lisätä asiakkaan mahdollisuuksia saada sopivia palveluita siltä osin kun asiakkaalla on osaamista ja mahdollisuuksia hyödyntää valinnanvapautta sekä siltä osin, että syntyy terve markkinatilanne.

Asiakkailla, joilla on laaja-alaisia ja pitkäaikaisia terveys- ja sosiaalipalvelujen tarpeita, on käytännössä vaikea edes hahmottaa, minkälainen on oma palvelutarve ja mitä palveluja on tarjolla. Mitä matalampi on ihmisen koulutus ja tulotaso, sitä useammin palvelutarpeet jäävät täyttymättä. Valinnanvapauslainsäädännöstä tulee hyötymään se osa hyvin koulutetusta, sote-lukutaitoisesta työssäkäyvästä väestöstä, jolla palvelutarve muutoinkin on pientä, tarkkarajaista ja satunnaista. Palvelujärjestelmän pirstoutuessa riskinä on, että muut kansalaiset löytävät yhä huonommin tiensä oikeisiin palveluihin.

Maksu- ja asiakasseteli sekä henkilökohtainen budjetti voivat onnistuessaan parhaiten lisätä ihmisen vaikutusmahdollisuuksia ja itsemääräämisoikeutta omiin palveluihinsa. Tämä edellyttää, että niiden todellinen arvo vastaa palvelutarvetta ja asiakkaalla on mahdollisuus niitä hyödyntää.

7. 3. Antaako uudistus asiakkaalle riittävät mahdollisuudet hakeutua asiakkaan omaan tilanteeseen sopivaan palveluun?

Vastaajien määrä: 1

8. Vapaamuotoiset huomiot.

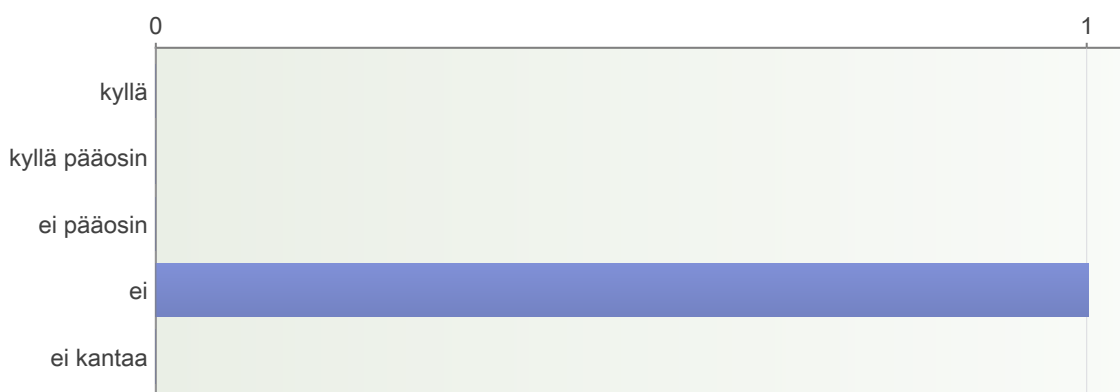
Vastaajien määrä: 1

- Lakiesityksessä sote-keskuksille kuuluu vain sosiaalityön neuvonta, joka on vain pieni osa sosiaalityötä. Sosiaalihuoltoon esitetty lakiuudistus ei tuo merkittävästi uutta myönteistä, vaan saattaa pirstaloittaa monien ongelmien ja esim. pitkäaikaissairauksien kanssa kamppailevien asiakkaiden, mm. monien ikäihmisten, palvelujärjestelmää ilman, että kenelläkään on vastuuta palvelukokonaisuuden koordinoinnista.

Vanhojen ihmisten osalta oikea-aikaisen hoidon ja hoivan kannalta palveluohjaus on keskeisessä roolissa. Uudistuksen arvioidaan merkittävästi lisäävän palveluohjauksen tarvetta, koska uudistus tulee silppuamaan palvelujärjestelmää ennakoimattomalla tavalla. Riippumaton, esteetön ja maksuton palveluohjaus on turvattava etenkin niiden kohdalla, jotka käyttävät paljon palveluja ja jotka tarvitsevat tuettua päätöksentekoa.

9. 4. Jos asiakkaalla on laaja-alaisia palveluntarpeita, toteutuuko uudistuksessa asiakkaan mahdollisuus saada tarpeen mukaisella tavalla yhteensovitettuja palveluita?

Vastaajien määrä: 1

10. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Paljon palveluja käyttävän asiakkaan palvelujen kirjo suoran valinnan palveluissa on hyvin laaja. Selkeitä palvelu- ja hoitokokonaisuuksia ei pystytä aina tunnistamaan. Palvelujen yhteen sovittaminen tulee esitettyssä lakiluonnoksessa olemaan haasteellista. Maakuntien mahdollisuudet ohjata tuottajia ovat lakiesityksessä rajalliset ja vaatimat monimutkaisia alihankintaverkostoja. Näiden ohjaamiseen ei puolestaan synny sopimuksellista pohjaa. Sopimusten hallinnointi ja valvonta siltä osin kuin se on mahdollista, tulee merkitsemään julkishallinnolle lisäresurssitarvetta. Asiaks puolestaan joutuu sopimussuhteisiin tuottajien kanssa, joiden toimintaan palvelun järjestäjällä ei ole valvontaoikeutta.

11. 5. Antaako uudistus riittävät edellytykset saavuttaa 3 miljardin euron kustannusten kasvun hillinnän tavoite?

Vastaajien määrä: 1

12. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Tuottavuus- ja tehokkuushyötyjä on mahdollista saavuttaa, mutta nämä hyödyt eivät välttämättä realisoidu palveluja rahoittavan maakunnan taloudessa, vaan niiden tuottajien taloudessa, jotka onnistuvat saamaan itselleen vähiten palveluja käyttävät asiakasryhmät.

Lakiesityksestä puuttuvat arviot vaikutuksista ja vaikutusmekanismeista julkiseen talouteen. Maakuntien mahdollisuudet hallita kustannuksia ovat heikot ja heikkenevät edelleen, jos palvelutarpeen arviointi ulkoistetaan toimijoille, joilla ei ole vastuuta palvelujen kokonaisuudesta.

13. 6. Toteutuuko demokratia esityksessä riittävällä tavalla? Jos ei, miten esityksen kansanvaltaisuutta voisi vahvistaa?

Ei vastauksia.

14. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Maakunnan rooliksi lakiluonnoksessa jää hallinnoijan rooli. Kansanvaltaisuutta vahvistetaan mm. luopumalla asiakassetelin käytön 15% pakko-osuudesta.

15. 7. Edistääkö uudistus toimintatapojen muutosta ja uusien palveluinnovaatioiden käyttöönottoa, millä voidaan varautua tulevaisuuden haasteisiin?

Vastaajien määrä: 1

16. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Markkinoiden keskittyminen voi aiheuttaa sen, että kannusteet innovaatioille tosiasiasa vähenevät. Yhtiöittämisvelvoite lisää liikesalaisuuden piirissä olevien palvelujen määrää ja sen myötä hidastaa hyvien käytäntöjen leviämistä kentälle.

Markkinoiden keskittymisen kannalta olennaista on, kuinka laaja on perustason palveluvalikoima. Esitysluonnoksessa perustason palvelutaso on sen laajuinen, että sote-keskusten ylläpito tulee todennäköisesti keskittymään muutamalle isolle yritykselle. Jos asiakkaat eivät juurikaan ajan kuluessa vaihda sote-tuottajia, kuten tilanne on jo nyt terveyskeskusten valinnanvapauden osalta, markkinat muodostuvat staattisiksi, eikä erityisiä kannusteita innovaatioihin synny.

17. 8. Sosiaali- ja terveydenhuollon valinnanvapauslakiluonnoksen 3 luvussa säädettäisiin asiakkaan suoran valinnan sosiaali- ja terveyspalveluista. 8a. Ovatko säännökset suoran valinnan palveluista riittävän selkeitä siltä osin, mitkä palvelut kuuluvat yhtiöitettävien valinnanvapauspalveluiden piiriin ja mitkä kuuluvat maakunnan liikelaitoksen tuottamiin palveluihin?

Vastaajien määrä: 1

18. Jos ei, miten olisi tarkoituksenmukaista määritellä ne perusteet, joilla maakunnat määrittelevät tarkemmin sote-keskuksissa tuotettavat perustason ja laajennetun perustason palvelut?

Ei vastauksia.

19. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Sosiaali- ja terveydenhuollossa on kehitetty monia toimintatapoja, joissa erikoissairaanhoidon ja perustasolla tehtävä ehkäisevä työ ja kuntoutus jo toimivat hyvin yhdessä. Vanhojen ihmisten kannalta esimerkki tällaisesta on mm. lonkkaliikumäki tai päihde- ja mielenterveyspalvelujen integraatio. Keskeistä näissä toimintatavoissa on toimijoiden keskinäinen hyvä työnjako ja luottamus. Lakiesitys ei tuo edellytyksiä tällaisen yhteistoiminnan jatkamiseen ja kehittämiseen vaan lähtee täysin päinvastaisesta näkemyksestä, jossa hoito- ja palvelupolut kilpailutetaan ja joka antaa aineksia osaoptimointiin eikä keskinäiseen kumppanuuteen.

On huolestuttava riski, että asiakkaan omalle vastuulle jää, saako asiakas tarpeenmukaista hoitoa ja palvelua, kun vastuu tarpeen mukaisista palveluista jää kokonaan asiakkaan omalle vastuulle. Tältä osin lakiesitys merkitsee pitkää askelta historiassa taaksepäin, eikä eteenpäin. Asiakkaan palvelutarpeet jäävät sitä helpommin täyttymättä, mitä heikompi koulutus ja mitä vähäisemmät tulot henkilöllä on. Sama tilanne koskee ikääntyneitä ihmisiä sekä henkilöitä, joilla on fyysisiä tai kognitiivisia rajoitteita. Heidän kohdallaan ohjaus- ja neuvontapalveluiden tarve on erityisen suuri.

Lakiesitys toteutuessaan edellyttää asiakkaalta huomattavan hyvää sote-lukutaitoa. Lakiesityksessä nykyisellään kohderyhmänä ovat käytännössä hyvin koulutetut, sote-lukutaitoiset ihmiset. Tämä on myös ihmisryhmä, joka käyttää vähiten sosiaali- ja terveyspalveluja.

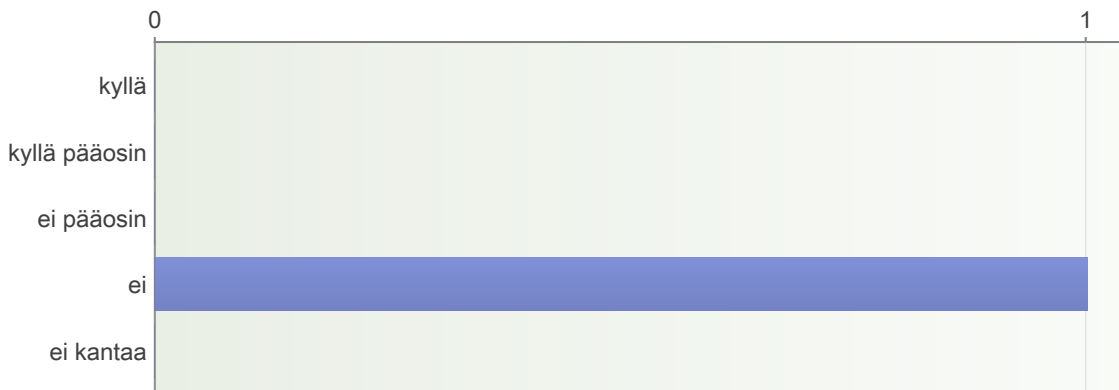
Ikääntyneen väestön osalta lakiesitys ei tuo neuvontapalveluihin uutta. Vanhuspalvelulain 12§ mukaan kunnan on jo nyt järjestettävä ikääntyneen väestön neuvontapalveluja.

Asiakkaan valinnanvapauteen ja itsemääräämisoikeuteen vaikuttaa erityisesti lakiluonnoksen 3. luvun § 15. Kohdassa säädetään suoran valinnan palveluiksi mm. yleisten oireiden toteaminen, terveystarkastukset sekä oireiden mukainen hoito. Pitkäaikais- ja monisairausten ihmisten, mm. vanhusten kohdalla, erikoissairaanhoidon ja perusterveydenhuollon saumaton yhteistyö ja asiakkaan siirtyminen erikoissairaanhoidosta takaisin perusterveydenhuoltoon on keskeistä. Lakiluonnoksessa on ilmeinen riski, että asiakkaan hoito ja palvelut näissä tilanteissa pirstoutuvat useiden toimijoiden tuottamiksi palasiksi, eikä lakiluonnoksessa käy ilmi, annetaanko asiakkaalle palveluseteli mm. silloin, kun oma sotokeskus ei kykene hänen jatkohoitonsa.

Lakiluonnos jättää palvelukokonaisuuksien tarkemman määrittelyn maakunnan tehtäväksi. Hoidon ja hoivan laadun varmistamiseksi lain tasolla on määriteltävä nyt esitettyä tarkemmin, mitä erilaisiin palvelukokonaisuuksiin kuuluu. Näin varmistetaan, että eri tuottajien palvelukokonaisuudet vastaavat laajuudeltaan toisiaan paikasta riippumatta ja asiakas voisi näin luottaa eri tuottajien palvelukokonaisuuksien sisällön samankaltaisuuteen ja laatuun.

20. 8b. Turvaako maksusetelijärjestelmä maakunnalle riittävät ohjaus- ja vaikutusmahdollisuudet järjestämistä vastuun kannon näkökulmasta?

Vastaajien määrä: 1

21. Vapaamuotoiset huomiot.

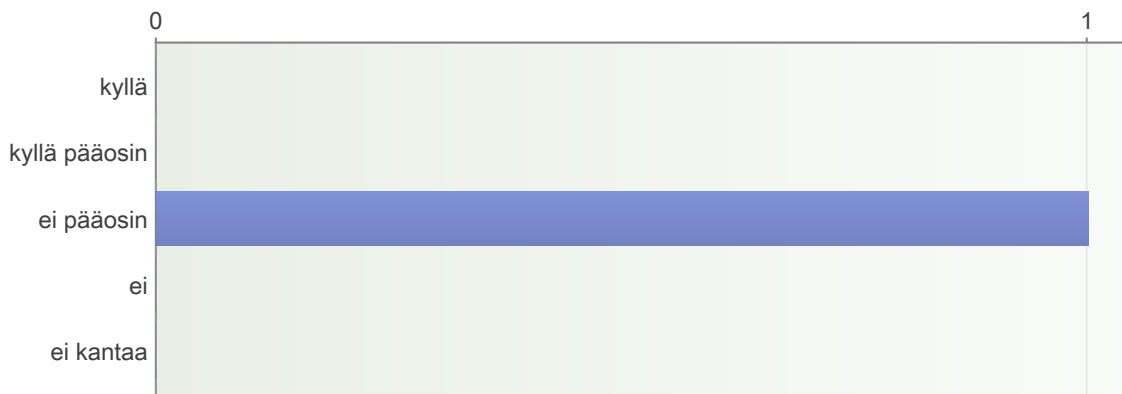
Vastaajien määrä: 1

- Lakiesitys ei anna maakunnille ohjaus- eikä vaikutusmahdollisuuksia maksusetelipalvelun tuottajaan. Maakunta voi esityksen mukaan asettaa palvelun laatuun, saatavuuteen ja yhteen sovittamiseen liittyviä ehtoja vain suoran valinnan palvelun, mutta ei maksusetelipalvelun tuottajille. Sote-keskukset ovat kuitenkin veloitettuja tarjoamaan maksuseteliä myös niistä palvelukokonaisuuksien osista, joita se tuottaa itse. Lakiesityksessä jää epäselväksi mitä nämä itsenäiset osakokonaisuudet ovat. Ongelmallisiksi muodostuvat tilanteet, joissa asiakas valitsee palvelun, jonka laatuun maakunnalla ei ole suoraa ohjaus- ja vaikutusmahdollisuutta, mutta joka esim. tulee merkitsemään jatkohoito- ja palvelutarpeita ja -kustannuksia puutteellisen laadun johdosta.

22. 8c. Onko maksusetelijärjestelmässä sote-keskuksen oikeuksista ja velvollisuuksista säädetty tarkoituksenmukaisesti?

Vastaajien määrä: 1

23. Vapaamuotoiset huomiot.

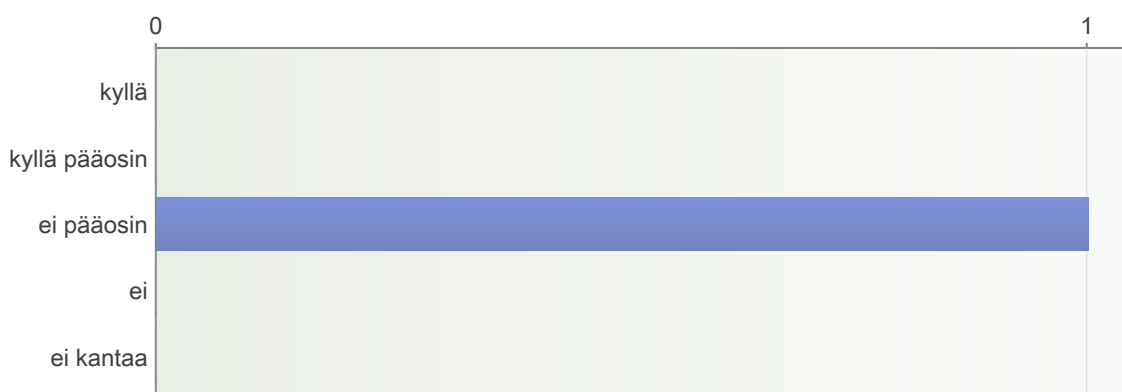
Vastaajien määrä: 1

- Lakiluonnos velvoittaa käytännössä sote-keskukset vastaamaan palvelusta, joihin niillä ei ole mitään valtaa vaikuttaa ja joiden osalta ei ole määritelty, mitä palveluita asiakas voi ylittää maksusetelillä hankkia. Lakiesityksen mukaan sote-keskuksella on kokonaisvastuu asiakkaan palvelukokonaisuudesta, palvelujen laadusta ja vaikuttavuudesta ja maksusetelipalvelun tuottajan tekemistä virheistä ilman, että sillä on mahdollisuutta vaikuttaa maksusetelipalvelun tuottajan antaman palvelun laatuun.

Kun lakiesityksessä määrittelemättömät itsenäiset osakokonaisuudet erotetaan asiakkaan hoito- ja palvelukokonaisuuksista, palvelujen integraatio heikkenee. Velvollisuus antaa maksuseteleitä myös tulee heikentämään tuottajien halukuutta sote-keskusten perustamiseen ja sen myötä keskittää toimijoita.

24. 8d. Mahdollistaako maksusetelijärjestelmä asiakkaalle riittävät mahdollisuudet vaikuttaa tarvitsemiensa palvelujen toteutukseen?

Vastaajien määrä: 1

25. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Asiakkaan vaikuttamismahdollisuudet edellyttävät riittävää tietoa omasta palveluntarpeesta sekä kykyä arvioida eri vaihtoehtoja ja tehdä tietoon perustuvia valintoja. Lisäksi se edellyttää, että riippumatonta, puolueetonta, vertailukelpoista vaihtoehtoja on olemassa. Tältäkin osin lakiluonnos on kirjoitettu ennen kaikkea hyvin koulutetulle väestölle, jolla sosiaali- ja terveydehuollon palvelujen käyttö on pienintä. Lakiluonnos on tältä osin erityisen ongelmallinen pitkäaikais- ja monisairaiden sekä useiden ikääntyneiden ihmisten kohdalta, jolla palvelutarpeet ovat pitkäaikaisia ja monimuotoisia.

Maksusetelin korvaustason osalta keskeistä on, mikä on maksusetelin korvaustaso suhteessa todellisiin kustannuksiin ja pystyykö maksusetelillä tosiasiaassa ostamaan tarvitsemansa palvelut.

26. 9. Lakiluonnoksen 4 luvussa säädettäisiin asiakkaan mahdollisuuksista valita maakunnan liikelaitos ja sen toimipiste. Antavatko säännökset asiakkaalle tarkoituksenmukaiset mahdollisuudet valita palvelujen tuottaja?

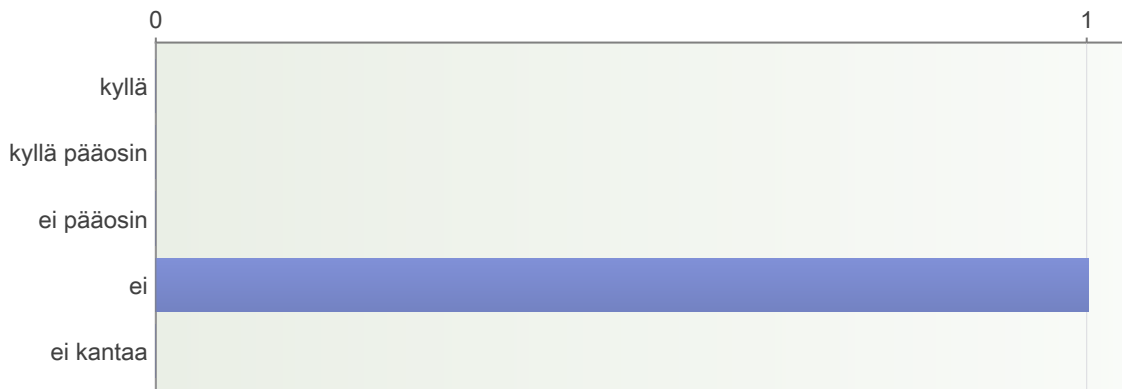
Ei vastauksia.

27. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

28. 10. Lakiluonnoksen 5 luvussa säädettäisiin asiakassetelin käytöstä asiakkaan valinnanvapauden lisäämisessä. 10a. Ovatko säännökset asiakkaan aseman ja oikeuksien näkökulmasta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

29. Vapaamuotoiset huomiot.

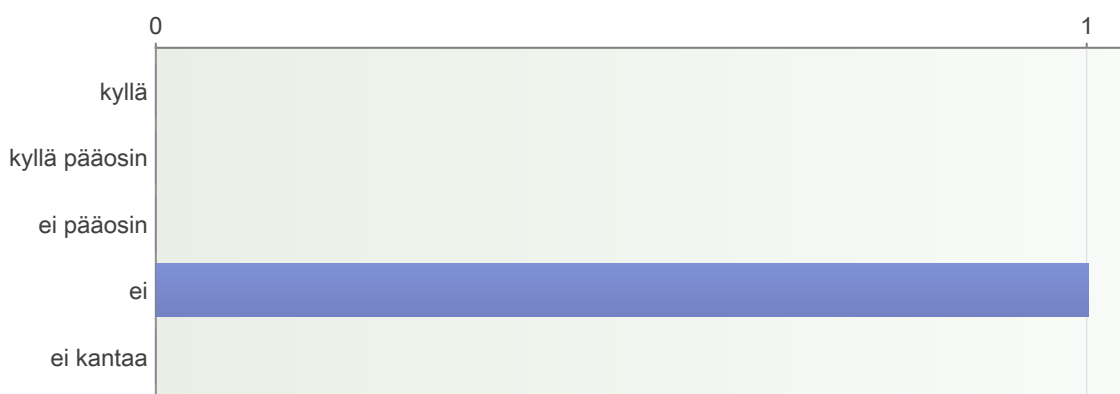
Vastaajien määrä: 1

- Asiakkaan kannalta kaikkein olennaisimpia asioita ovat seteleiden arvo ja sillä saatavan palvelun laatu ja taso. Lakiesityksessä epäselväksi jää, miten asiakassetelillä määritellyt palvelut määritellään ja miten varmistetaan se, mitä palvelua asiakas on oikeutettu saamaan. Lakiluonnos jättää palvelujen laadun valvonnan asiakkaalle itselleen ja siirtää valvontaa jälkikäteisvalvontaan ja kuluttajaoikeuteen.

Olennaista on, millä laajuudella maakunnat tulevat tarjoamaan asiakaseteleitä sekä mikä niiden todellinen arvo on. Jos niiden todellinen arvo ei vastaa palvelutarvetta tai asiakkaalla ei ole ylipäättään kykyä niitä hyödyntää, asiakassetelijärjestelmä lisää valinnanvapautta vain näennäisesti ja niillä asiakkailla, joilla on kykyä valita ja taloudellisia edellytyksiä maksaa palvelun todellisen kustannuksen ja asiakassetelin välinen erotus.

30. 10b. Turvaako asiakassetelijärjestelmä maakunnalle riittävät ohjaus- ja vaikutusmahdollisuudet järjestämisvastuun kannon näkökulmasta?

Vastaajien määrä: 1

31. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Erilaisten setelijärjestelyin ja sopimuksin toimivien tuottajien sekä maakunnan liikelaitoksen, maakunnan ja asiakkaan tosiasialliset sopimus-, hankinta- ja alihankintasuhteet sekä asiakkaan ja maakunnan tosiasialliset vaikutus-, vastuu- ja ohjaussuhteet jäivät lakiesityksessä erittäin hämäräksi ja epäselviksi.

32. 10c. Ovatko asiakassetelijärjestelmän käyttöönottoa koskevat maakunnan päätöksentekoa koskevat rajaukset riittäviä ja turvaavatko ne asiakkaan valinnanvapauden toteutumisen?

Vastaajien määrä: 1

33. Vapaamuotoiset huomiot.

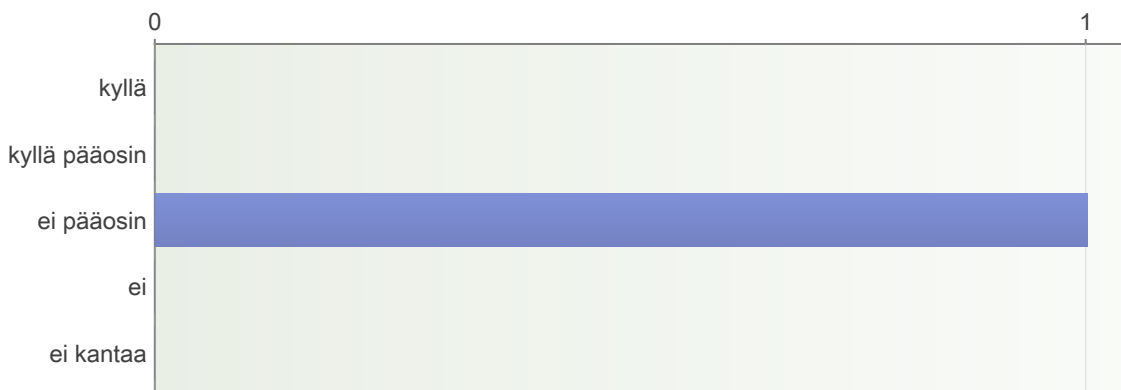
Vastaajien määrä: 1

- Asiakkaan kannalta keskeisintä on, että asiakassetelien taso on sellainen, että asiakas tosiasiassa saa niillä tarvitsemansa palvelut. Lähtökohtana on oltava, että setelillä saatu palvelu on riittävän laadukasta ja vastaa palvelutarpeeseen ilman, että asiakas joutuu hankkimaan omalla rahallaan lisäpalveluita. Vanhojen ihmisten sekä useiden moni- ja pitkäaikaissairaiden ja monia palveluja tarvitsevien ihmisten kohdalla erityisen olennaista on myös asiakassetelin edellyttämä ohjaus ja neuvonta. Tähän on oltava riittävät resurssit eikä työtä voi jättää esim. järjestöjen, omaisten ja läheisten tai vapaaehtoisten vastuulle.

Kiinteä asiakassetelin käytön vähimmäistason määrittely 15 %:een on perusteeton ja on syytä poistaa lakiesityksestä

34. 11. Lakiluonnoksen 6 luvussa säädettäisiin henkilökohtaisen budjetin käytöstä asiakkaan valinnanvapauden lisäämisessä. Mahdollistavatko säännökset asiakkaalle riittävät mahdollisuudet vaikuttaa tarvitsemiensa palvelujen toteutukseen?

Vastaajien määrä: 1

35. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Henkilökohtainen budjetti voi onnistuessaan lisätä asiakkaan itsemääräämisoikeutta, kun asiakas itse tai läheistensä kanssa voi valita omaan elämäntilanteeseensa sopivimmat palvelut.

Henkilökohtainen budjetti on uudistus, jonka suhteen on syytä edetä ja kokeilla vaiheittain ja hyödyntää kokeilusta saatavia tuloksia. Riskinä on muuten, että vahvojen asiakasryhmien palvelut paranevat entisestään heikkojen kustannuksella ja sementoituvat tietyille tasolle.

Henkilökohtaisen budjetoinnin palvelukokonaisuudet (24 §) on määriteltävä selkeästi ja sen hallinnointitavat täsmennettävä. Kuten maksusetelien kohdalla, myös henkilökohtaisen budjetin arvo suhteessa palvelutarpeeseen on kaikkein olennaisin kysymys. Henkilökohtaisen budjetin suuruuden on vastattava asiakkaan tosiasiallista palvelutarvetta ja sen on huomioitava asiakkaan muuttuvat tarpeet ja elämäntilanteet. Henkilökohtaista budjettia käyttävien ihmisten (vanhukset, pitkäaikais- ja monisairaat ihmiset) tyypillistä on usein toimintakyvyn vähittäinen lasku tai toimintakyvyn vaihtelut ja ajoittainen palvelutarpeen kasvu.

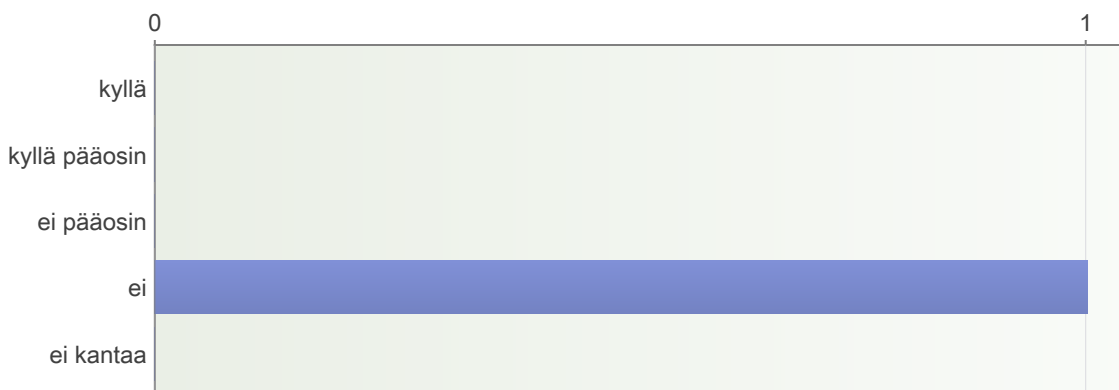
Henkilökohtaisen budjetin käytöstä on oltava saatavilla hyvää, puolueetonta ja asiantuntevaa ohjausta ja neuvontaa, eikä tiedon hankintaa voi säilyttää usein iäkkään ihmisen itsensä tai usein itekin iäkkäiden tai erittäin kuormittavissa tilanteissa elävien omaisten harteille. Ilman kunnollista puolueetonta ja riippumatonta ohjausta ja neuvontaa, palvelujen tuottajina parhaiten menestyvät ne, joilla on käytettävissään eniten resursseja ja osaamista markkinointiin ja mielikuvien luomiseen.

Lakiluonnoksessa epäselväksi jää vielä henkilökohtaisen avustajatoiminnan suhde henkilökohtaiseen budjettiin.

36. 12. Valinnanvapauslainsäädännön myötä esitetään potilaslakiin ja sosiaalihuollon asiakaslakiin lisättäväksi uusi luku päätöksenteon tukemisesta (tuettu päätöksenteko).

Valinnanvapauslainsäädäntöön sisältyisi potilaille ja asiakkaille erilaisia valinnanmahdollisuuksia (muun muassa suoran valinnan palvelut, maksuseteli, asiakasseteli ja henkilökohtainen budjetti). Näissä erilaisissa valintatilanteissa asiakkaat voivat tarvita tukea valintoja tehtäessä. Onko tuettua päätöksentekoa koskevat säännökset tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

37. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Tuetun päätöksenteon mahdollistaminen on olennaista valinnanvapauden toteutumiseksi. Lakiesitys on kuitenkin tältä osin erittäin keskeneräinen. Lakiluonnoksessa ei ole lainkaan arvioitu, minkälaista henkilömäärää tuettu päätöksenteko voisi koskea. Lisäksi olemassa olevakin lainsäädäntö velvoittaa sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön selvittämään asiakkaalle hänen asiaansa liittyviä seikkoja sekä selvittämään asiakkaan oman tahdon. Tällä hetkellä ne asiakkaat, joilla on pysyvästi tai pitkäaikaisesti vaikeuksia ilmaista omaa tahtoaan, asioivat nyt omaistensa tai muiden heidät tuntevien henkilöiden (esim. asumisyksiköiden henkilöstön) tukemina. Lakiluonnoksessa esitetty malli on byrokraattinen suhteessa nykytilanteeseen eikä tuo asiakkaalle etua. Toteutuessaan se päinvastoin toisi huomattavasti hallinnollista työtä.

Olennaista on, että asiakkaan omaa tahtoa kuullaan tuetun päätöksenteon suhteen ja että hänen itsemääräämisoikeutensa toteutuu. Maakunnan on järjestämisvastuullisena tahona viime kädessä varmistettava asiakkaalle tuettu päätöksenteko. Toteutuakseen ohjaus tarvitsee riittävät, maakunnan osoittamat resurssit. Yhtenä resurssina on asiakkaalle turvattava tarpeenmukaiset kuljetuspalvelut. Kuljetuspalvelujen käyttömahdollisuus on palvelujen saatavuuden näkökulmasta keskeinen.

38. 13. Lakiluonnoksen 7 luvussa säädettäisiin palvelun tuottajien hyväksymis- ja sopimusmenettelyistä. 13a. Ovatko säännökset hyväksymismenettelyistä uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

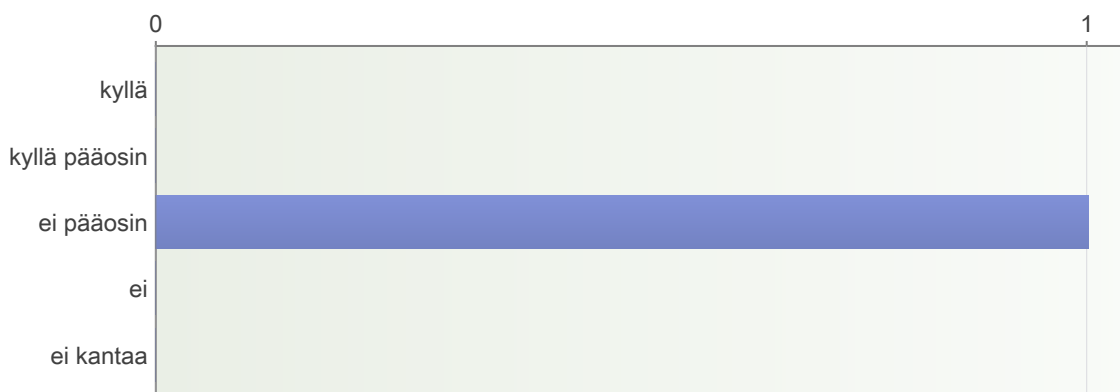
Ei vastauksia.

39. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

40. 13b. Ovatko säännökset sopimusmenettelyistä uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

41. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Lainsäädännössä tulisi olla mekanismi, jolla varmistetaan, että maakunta tai suoran valinnan tuottaja voi puuttua henkilökohtaisen budjetin tai maksusetelipalvelun tuottajan toimintaan suoraan, jos se havaitsee toiminnassa laadullisia tai muita puutteita.

42. 14. Lakiluonnoksen 8 luvussa säädettäisiin palvelujen tuottamisesta ja palvelun tuottajien velvoitteista. Ovatko säännökset uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

Ei vastauksia.

43. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

44. 15. Lakiluonnoksen 9 luvussa säädettäisiin palvelun tuottajalle suoritettavista korvauksista.

15a. Ovatko suoran valinnan palveluita koskevat kiinteän maksun osuus ja sen määräytymistä koskevat edellytykset riittäviä turvaamaan palvelujen riittävä rahoitus?

Ei vastauksia.

45. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

46. 15b. Ovatko säännökset muista korvauksista uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

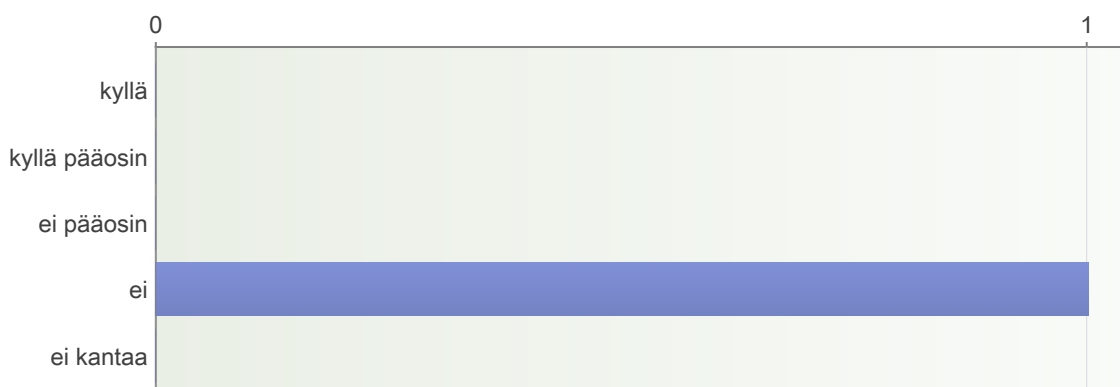
Ei vastauksia.

47. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

48. 16. Lakiluonnoksen 11 luvussa säädettäisiin lain voimaantulosta. Ovatko 71 §:n mukaiset siirtymäsäännökset uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

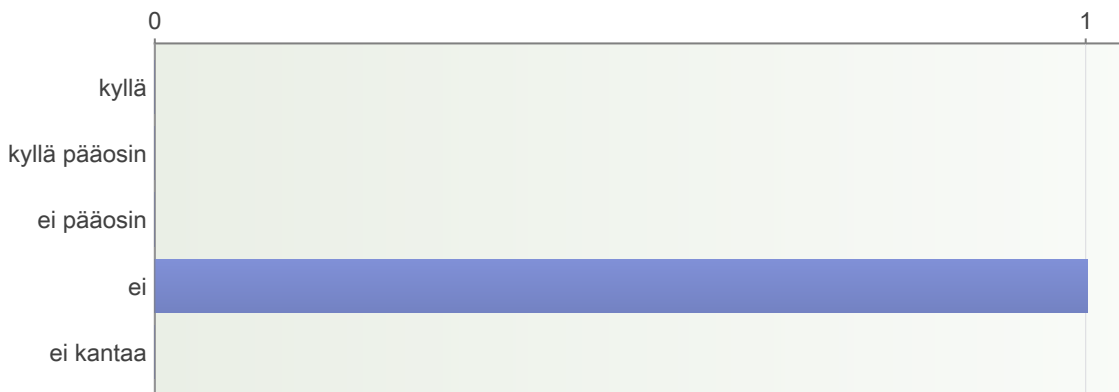
49. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Lakiluonnoksessa säädetään vaiheistuksesta, mutta käytännössä lakiluonnoksessa ei ole lainkaan vaiheistusta. Nyt esitetty aikataulu on ehdottomasti täysin epärealistinen. Pelkästään kansallisesti kattavien tietojärjestelmämuutosten suunnittelu edellyttää lainsäädännön toiminnallisten yksityiskohtien selkiytymistä. Pelkästään tietojärjestelmämuutosten toimeenpano edellyttää n 3 – 5 vuoden siirtymäaikaa. Valinnanvapauden toteutusta on vaiheistettava. Valinnanvapaus edellyttää myös, että listautumisen käynnistettyä asiakkailta on mahdollisuus saada vertailukelpoista tietoa tuottajista.

50. 17. Antaako esitys maakunnille riittävät edellytykset järjestämisvastuun toteuttamiseen?

Vastaajien määrä: 1

51. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Palvelun järjestämisen ja toteuttamisen sääntely sekä yhtiöittämisvelvollisuus muodostavat eri laeissa lähtökohtaisesti epäselvät vastuu- ja valtasuhteet. Jos liikelaitokset perustetaan, niiden tulee olla maakuntavaltuuston demokraattisessa ohjauksessa, jotta maakunta voi järjestämisvelvollisena ohjata niiden toimintaa.

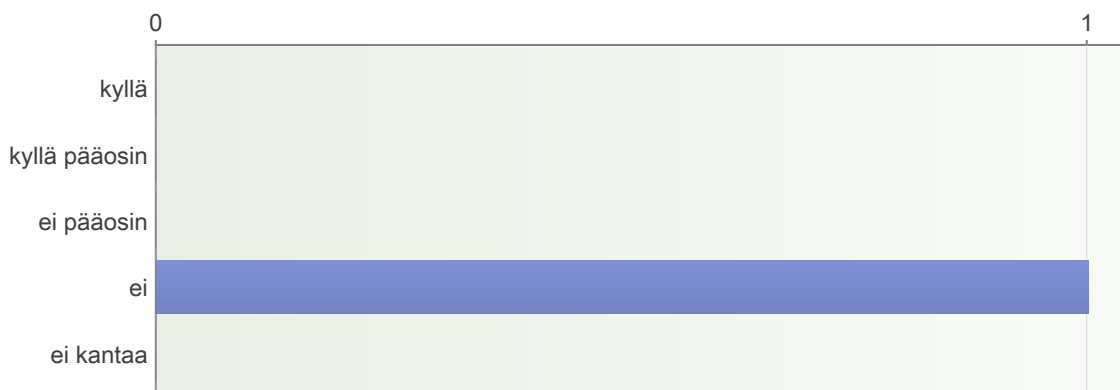
Suoran valinnan palvelujen pakkoyhtiöittämisestä on luovuttava. Yhtiöittämisvelvoite vähentää järjestelmän demokraattisuutta ja monimutkaistaa järjestelmää.

Kansalaisten yhdenvertaisuus edellyttää laajan valinnanvapauden piirissä olevien palveluntuottajien toiminnallista yhteistyötä maakunnan kanssa. Julkisen vallan rooli korostuu ennen kaikkea palvelujen yhdenvertaisuuden varmistajana siten, että maakunnan palvelurakenne vastaa asukkaiden tarpeita.

52. 18. Antaako esitys riittävät edellytykset sosiaali- ja terveydenhuollon markkinoiden syntymiseen?

Vastaajien määrä: 1

53. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Esitys ei anna edellytyksiä terveiden markkinoiden syntymiseen, ainoastaan markkinoiden merkittävään kasvuun ja keskittymiseen.

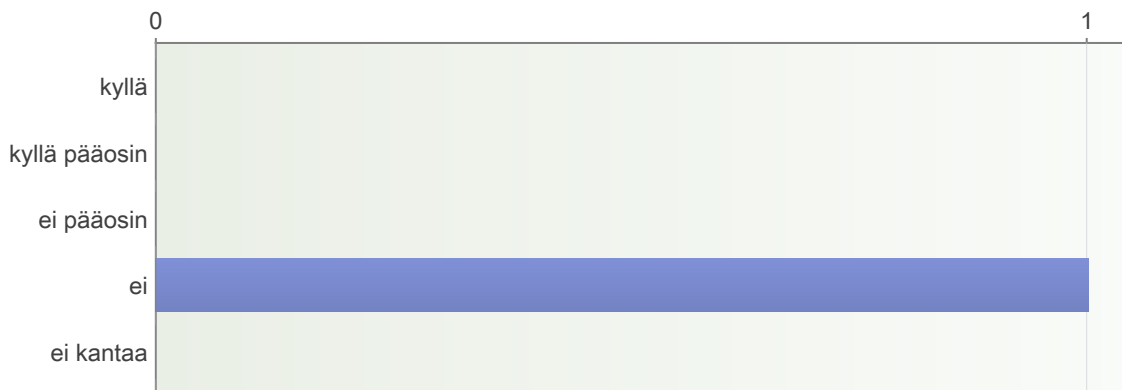
Kun kuntien palvelujen ostot tällä hetkellä ovat n. 2, 8 mrd vuodessa, on lakiesityksen valinnanvapausmarkkinoiden arvoksi ennakoitu n. 8 mrd / vuosi. Markkinoita avaa erityisesti § 11, jonka mukaan maakunnan on osoitettava asiakkaalle palvelun tuottaja, jonka toimipiste on parhaiten asiakkaan saavutettavissa, jos asiakas itse ei tee aktiivista valintaa. Markkinoita tulee keskittämään se, että toimija voi saada merkittävät kapitaatiokorvaukset erittäin pienellä palvelukysynnällä kun se onnistuu saamaan listautujiksi väestönosan, joka käyttää palveluja varsin vähän. Lain toimeenpano-osa ja palveluverkon muodostumisessa sijainnista onkin tulossa keskeisin kilpailutekijä. Tämä tulee keskittämään markkinoita suurille toimijoille, joilla on mahdollisuus saada maksimaaliset määrät asiakkaita, joiden palvelutarpeet ovat vähäiset.

Lakiluonnoksessa painottuu voimakkaasti markkinoiden synnyttämisen lähtökohta. Tavoitteella ovat lakiesityksessä alisteisia alun perin lähtökohtina olleet hyvinvointi- ja terveyserojen kaventaminen, sosiaali- ja terveyspalveluiden integraatiotavoite ja säästötavoitteet.

Valinnanvapausjärjestelmä mahdollistaa sote-keskusten tuotannon järjestämisen alihankintojen kautta tai verkostoilla. Suurilla tuottajilla ei ole insentiiviä alihankintoihin, jos ne pystyvät tarjoamaan tuotteet itsekin. Palveluvalikoiman laajuuden ylläpito vaatii sen verran mittavia taloudellisia investointeja ja puskureita, että sote-keskuksia tulevat jatkossa ylläpitämään julkisen toimijan lisäksi vain muutamat isot yritykset.

54. 18b. Antaako esitys riittävät edellytykset pienten toimijoiden toimimiseen sosiaali- ja terveydenhuollon markkinoilla?

Vastaajien määrä: 1

55. Jos ei, miten esitystä tulisi muuttaa?

Ei vastauksia.

56. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Pienillä toimijoilla, ml. järjestöillä, on ainakin alkuvaiheessa mahdollisuuksia tulla mukaan sekä henkilökohtaisen budjetin että maksusetelipalveluihin, edellyttäen, että maksusetelipalveluihin tulee mukaan sosiaalipalveluja. Parhaimmillaan tämä mahdollistaa sen, että myös pienten palveluntuottajien on helpompaa vakiinnuttaa toimintansa markkinoille, joissa ei vaadita hankintalain mukaista tarjouskilpailuun osallistumista. On ennakoitavissa, että seteleiden ja henkilökohtaisen budjetoinnin käyttö vähentää hankintamenettelyjä, mikä on hyvä asia palvelujen pitkäjänteisen suunnittelun kannalta.

Ennakoitavissa kuitenkin on, että vähitellen fuusioiden ja volyyymihyötyjen johdosta nämäkin markkinat tulevat keskittymään suurille tuottajaorganisaatioille. Pienille tuottajille markkinoille pääsyn kynnyksiä ovat esim. monimutkaiset raportointivelvoitteet sekä tietojärjestelmäpalveluihin liittyminen varsinkin, jos maakunta ei tarjoa yhteisiä tietojärjestelmiä. Vaadittavat tietojärjestelmät voivat muodostua yritystoiminnan aloittamisen kynnykseksi, jos järjestelmään ja sen käyttöön liittyvät kustannukset nousevat kohtuuttoman suuriksi.

57. 19. Miten ihmisen lisääntyvä mahdollisuus valita palveluntuottaja ja vaikuttaa siten palveluihinsa vaikuttaa ihmisen hoitoon?

Ei vastauksia.

58. 20. Onko laki tarkoituksenmukainen hammashoidon näkökulmasta?

Ei vastauksia.

59. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

60. 21. Onko uudistuksen vaikutukset arvioitu näkemyksenne mukaan oikein ja riittävästi?

Ei vastauksia.

61. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

62. 22. Miten arvioitte uudistuksen vaikuttavan oman taustaorganisaationne tai jäsenorganisaatioidenne asemaan?

Vastaajien määrä: 1

- Jäsenorganisaatiomme tuottavat sosiaalipalveluja yleishyödyllisinä kotimaisina toimijoina. Palvelutuotannon lisäksi niillä on kuntien ja muiden paikallisten toimijoiden kanssa yhteistyönä toteutettavaa terveyttä ja hyvinvointia edistävää kaikille avointa matalan kynnyksen toimintaa, vapaaehtoistoimintaa, toimintaa, joka lisää erityisryhmien mm. maahanmuuttajien osallisuutta sekä mittava määrä kokeilu- ja kehittämistoimintaa. Jäsenistömme tuottaa vanhoille ihmisille ja heidän läheisilleen paljon joustavaa, matalan kynnyksen toimintaa ja apua. Tämä järjestölähtöinen auttamistoiminta sijoittuu vapaaehtoistoiminnan ja palvelutuotannon välimaastoon. Kuntalaisilla on oltava jatkossakin mahdollisuus osallistua tähän ongelmiin ja raskaampaa palvelutarvetta ehkäisevään, myös ikäihmisiä osallistavaan ja heidän tarpeistaan lähtevään matalan kynnyksen edulliseen toimintaan.

Maahamme on viime vuosien aikana kehitetty järjestöjen, erikoissairaanhoidon sekä sosiaali- ja terveystoimen osaamista yhdistäviä, vapaaehtois- ja ammatillista työtä yhdistäviä hyviä toimintatapoja esim. ohjaus- ja neuvontapalveluihin (esim. Olka-neuvontapalvelut HU:issa, jotka ovat merkittäviä vanhojen ihmisten ja monisairaiden ihmisten neuvonnassa ja vertaistuen tuottamisessa). Näiden toimintamallien rahoitus perustuu useiden toimijoiden yhteiseen rahoitukseen ja kumppanuuteen, niihin yhdistyy vapaaehtois- ja ammatillista työtä, eivätkä ne siksi ole kilpailutettavissa.

Jotta tämän toiminnan elinvoimaisuus ja sen yhteys palveluihin turvataan jatkossa, olisi jokaiseen maakuntaan luodaan järjestöyhteistyötä kokoava toimintarakente, joka kokoaa järjestöt ja maakunnan päättäjät. Myös kuntatasolla on kehitettävä pysyviä yhteistyö- ja kumppanuusrakenteita

Jäsenjärjestöjemme kannalta pienten- ja keskisuurten palveluntuottajien mahdollisuudet tuottaa jatkossakin palveluja, on erityisen tärkeä. Jäsenistömme toiminnan ja toimintaedellytysten kannalta keskeistä on se, miten niiden palvelut sijoittuvat osaksi maakunnallisia palveluketjuja. Sosiaali- ja terveysjärjestöjen palvelutuotannon potentiaali tulee olemaan erityisesti asiakassetelien ja henkilökohtaisen budjetin kautta saatavissa palveluissa.

63. 23. Muut vapaamuotoiset huomiot hallituksen esitysluonnoksesta.

Ei vastauksia.

64. 24. Yksilöidyt säädösmuutosehdotukset.

Vastaajien määrä: 1

- Lakiluonnos on siinä määrin keskeneräinen, että yksilöityjen säädösmuutosesitysten antaminen siitä on mahdotonta.